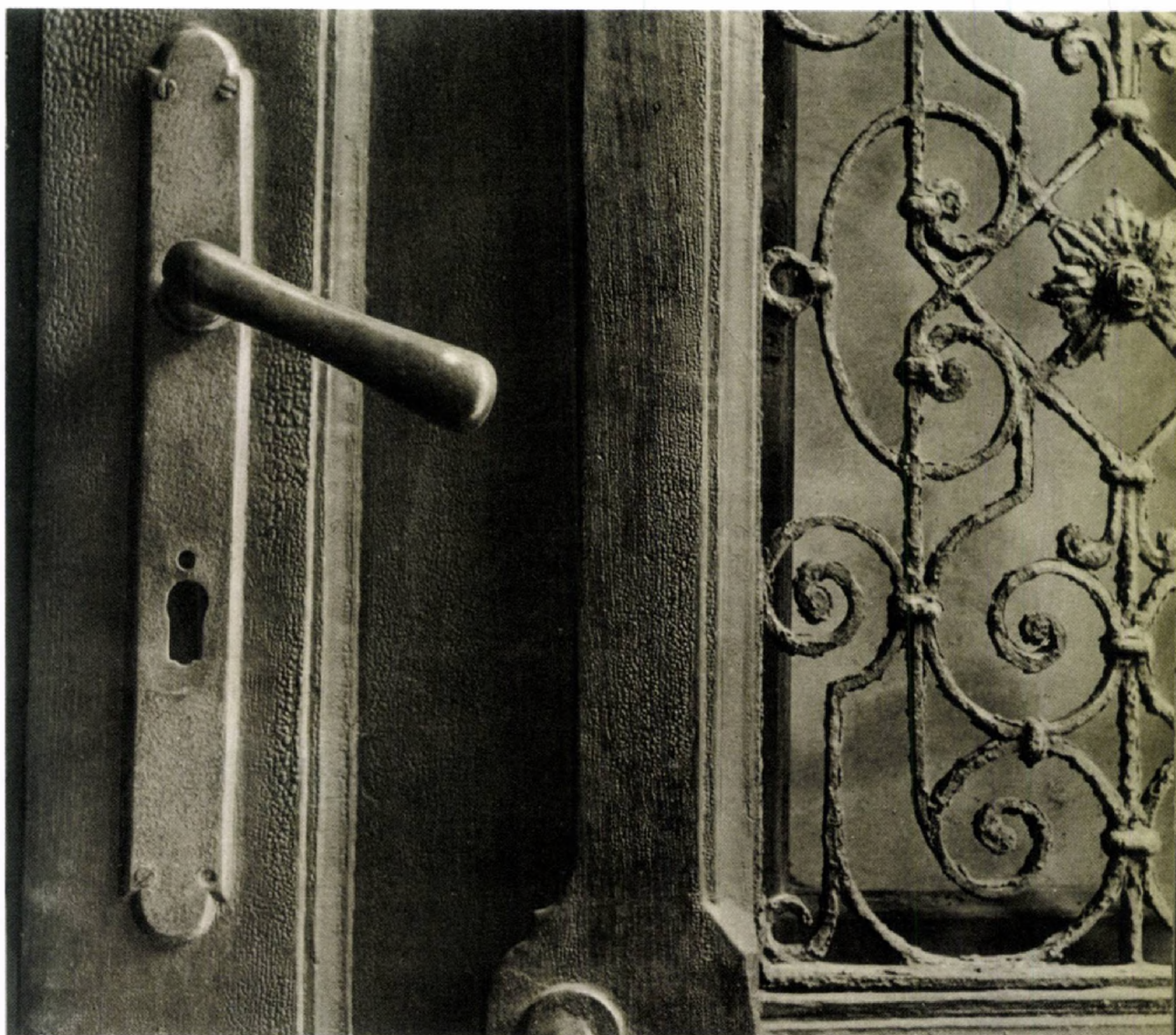

NÉHÁNY RÉGI FOTÓ

„Régi költőink kicsire nem néztek, a részletek iránt általában nem volt érzékük, az erdőtől nem látták meg a fákat. Pest s Budán általában nem énekeltek meg mást, mint a Gellérthegyet és a Rákost, az ősök dicső terét.” – magyarázza Szerb Antal egy marslakónak az írók és főváros kapcsolatát. A gyorsan világvárossá vált Budapest lüktetéséről találunk bőséggel belletrista beszámolót, de kevesen voltak érzékenyek a poros város,¹ a bűnös város² poézisére. Akadt azonban egy jeles európai polgár, Hatvany Lajos, aki hitet tett a székesfőváros irodalmi vonzerője mellett sok évvel ezelőtt.

Gink Károly: *Móricz Zsigmond lakásai*. Az Üllői út 91. számú ház kapuja

A *Beszélő házak* című könyv szándékát – a korabeli retorikával persze – a kritikus is értette: „Amikor a fasiszta állnépiesség rikoltva lezengő lovagocskái ki akarták vetni a nemzeti kultúrából az »aszfaltos«, »bűnös« Budapestet, Hatvany és lélekrokonai azokhoz a kopottan roskatag bérházakhoz fellebbeztek, amelyekben a magyar szellem nagyjai pallérozták – Petőfi Sándortól Ady Endréig, Táncsics Mihálytól József Attiláig, Vasvári Páltól Radnóti Miklósig – az egész magyarság lelkiületét.”³ A Bibliotheca Kiadó publikálta kötet megjelenési dátuma – 1957 októbere – zavarba ejtő, esszéi műfajteremtők, az irodalmi topográfiaé,⁴ fotográfiai teljesítménye elképesztően merész és eredeti, akkori határokat átlépő. Ez a fotográfus az épp száz évvel ezelőtt született Gink Károly.

A rövid ideig működött Bibliotheca a rosszemlékű Művelt Nép helyét vette át 1956 után, s két évre rá beleolvadt a Gondolat Kiadóba. A kiadó vezetőjévé a Párizsban textilmérnökként diplomázott, de 1952-ben idehaza filozó-

fusként kandidált pártharcost, Havas Ernőt (1914–1983) nevezték ki, aki ekkor már tartózkodott attól, hogy „vonalas” művekkel bosszantsa az olvasó munkásságot és értelmiséget. Címlistája szerint a Bibliotheca a széles értelemben vett tudománynpszerűsítést kapta feladatul az ásványtantól a matematikán, az irodalomtörténeten át a zene élvezetéig, de szépirodalmi művek publikálására éppúgy vállalkoztak, mint történelmi forráskiadásra. Szerzőik között ott találjuk az irodalomtörténész Benedek Marcellt, a népművelő Muharay Istvánt, a fotótörténész Hevesy Ivánt, a művelődéstörténész Ráth-Végh Istvánt, a bűvész Rodolfót, s a lefordított szövegek szerzői köre is ugyanilyen sokszínű Victor Hugótól vagy Poe-tól Freudon, Ortega Y Gasseten át a cseh világjárókig, Hanzelkáig és Zikmundig. Ezeknek a könyveknek a sorába Hatvany Lajos művelődéstörténeti szövegválogatása nagyon is belefért. Gink Károlyon kívül a finom szavú természetfotós Vajda Ernőt és a riporter Rév

Gink Károly: *Arany János lakása*. A Három Pipa (ma Erkel) utca és Üllői úti ház udvara

Miklóst foglalkoztatta a kiadó, utóbbtól egy meglehetősen nagyszabású, ám annál unalmasabb albumot adott ki Kínáról.

Laci báró, azaz Hatvany Lajos író, mecénás zaklatott életűtja, a *Nyugattal* való ellentmondásos, néha méltatlan kapcsolata, két emigrációja, megszelídült-megtört hazatérése ismert, viszonylag alaposan feldolgozott.⁵ „Viharvert életem valami olyan happy-endbe futott be, hogy sohasem képzeltem. Másfél év alatt ez a hetedik kötet, mely nevemmel jelezve megjelenik” – írja egy levélben unkanővérenek, Lesznai Annának⁶ ekkor, az ötvenes évek vége felé. A főváros irodalmi bejárásával régóta foglalkozott Hatvany, már párizsi emigrációja idején erről mesélt megállíthatatlanul, ha magyar emigránssal találkozott össze. Majd 1955-ben már a kötet alapvonalai is adottak: „Most az *Így élt Petőfi* melléktermékén dolgozom. Ugyanis munka közben fedeztem föl hagyomány nélkül való fővárosunk hagyományát. *Beszélő házak* címen megleveníttem azokat a házakat, amelyekben nagy íróink és költőink laktak. Épp ma fejeztem be Virág Benedek, Apród utca 10.

alatti lakásának a történetét. Pestnek olyan hírért keltették, mintha semmi köze nem lett volna a magyar kultúrához. Könyvem bevezetésében bemutatom, hogy az ország legnagyobb jelentőségű és legfontosabb lelki és szellemi megnyilatkozásai Pestről sugároztak ki vidékre. Kezdve a nyelvújításon és március 15-én. Én, aki végigkísértem fővárosunk történetét, még emlékszem a macskaköves utcákra, amelyeken ördögi zajjal döcögtek a szekerek. Emlékszem erre és ma hálás vagyok a sokat rágalmazott aszfaltnak, mert a vaslemezeket szállító teherautót is simán gurítja végig a pesti utcán.”⁷

Az esszéfűzér az írók nevének abc-sorrendjében járja be a várost, szerencsésen Hatvany életének egyik főszereplőjével, Ady Endrével kezdve. A közel félszáz tanulmány nagyobb részének szerzője a szerkesztő, de tekintélyes a társszerzők névsora is Somlyó Györgytől Vas Istvánig, akik a megénekelte írók, költők irodalmi fontosságát evidensnek tekintették, nem foglalkoztak műveik elemzésével, hanem azokat az utakat, utcákat, házakat járták be, amelyek a művek díszletei, s alkalomadtán ihletői

voltak. Valahogy így: „Ahol manapság a Kaplony utca az Egyetem térbe torkollik, ott valamikor egy bérház állt. [...] Ebben a rég eltűnt bérházban, mely, ha jól tudom, a Wenckheim grófoké volt, lakott: Vachott Sándor, akinek a teste-lelke szebb volt, mint a versei – a költő neje, Csapó Mária, aki ekkor még nem mint kékharisnya, hanem mint szépség volt ismeretes, s annak a fesledezés varázsába viruló húga, Csapó Etelka. Ezt az idillt dulta fel a szinte még kiskorú leányka, aki egyszer csak: »Jaj, mamám!« kiáltással fejéhez kapva, holtan terült el. A világirodalom nagy szerelmes énekei úgy keltek, hogy a költő mindenekelőtt beleszeretett egy lányba, s aztán énekelte meg. Ez a folyamat visszájára játszódott le Petőfiben, aki a lányka élte idején, alig állt vele szóba, s egyetlen dalát sem intézte hozzá, s csak a halálát sirató versek írása közben szeretett bele. Ennek a siratásnak fájó vonzása bírta rá a Vachottékhoz intézett kérésére, hogy abba a szobába költöztessék őt, ahol élet és halál küzdöttek Etelka felett. Amikor Vachotték erre megadták neki a maguk beleegyezését, akkor a költő hálája ezekben a sorokban tört ki: E szobában lesz lakásom / Édes kín lesz laknom itten.”⁸

Beszélő ház volt Pesten a Deák tér 3. is, ahol 1934-ben Rostchild Klára megnyitotta elegáns divatszalonját a félemeleten (modelljeit Angelóval fotóztatta, aki a közeli Vilmos császár úton vezetett műtermet), a tetőtérben pedig Várkonyi László fotográfus tevékenykedett.⁹ Gink Károly, aki egy időben szintén lakott a Deák téren, Rostchild Klárának unokaöccse, Várkonyi Lászlónak pedig tanulója, majd üzletvezetője volt a háború idején. Gink életrajzi adatai részben a vele készített, legendaképzésre hajló interjúkból, részben kevésbé adatolt szakkikkekben ismertek. Sopron környékén született 1924-ben, Pestre kerülve családjá szerény körülmények között élt. A Vas utcai felsőkereskedelmi iskolába járt (egyik tanára Szerb Antal volt), filmes álmairól le kellett tennie,¹⁰ így lett fotós. Nagyon korán sikert és tekintélyt szerzett magának, nemzetközi kiállításokon tüntetik ki, tekintélyes zsűrikbe hívják meg, a Magyar Fotóművészek Szövetségének alapító tagja 32 évesen. Nyughatatlan, gyakran összeférhetetlen, kísérletező, bátor, megszállott – íme néhány *epitheton ornans*-ai közül.¹¹ Korai fotói találó, mesteri zsánerképek, jók, de nem úttörők. Nem így első könyve, a *Csunyinka álma* (1955).

Gink Károly: *Házak és asszonyok* (Jókai Mór lakás-regénye). Jókai-villa

Jékely Zoltán gyermekverséhez Girardi Kornél bábjait beállítva és fényképezve Gink megújítja a fotóillusztrátor szerepet és bizonyítja, hogy gondolkodása, víziója könyvléptékű.¹² Imponálóan példa nélküli, hogy 2002-ben bekövetkezett haláláig több mint hatvan fotóskönyv fűződik a nevéhez, nagyjából alkalmazott feladat, de számos önálló album is.

Hogyan találkozott az idős Hatvany és a fiatal Gink? Melyikük győzte meg a másikat a város, majd az ország – gyakran közös – bejárására a *Beszélő házak*, s utána a *Beszélő tájak* könyvhöz, többnyire a fotográfus rozoga Tatra 75-ös autójával? Gink mindenesetre legendát formált a vállalkozás előéletéről: „Első, szerény box fényképezőgépét saját keresetéből vette: gyorsírást vállalt. Tizennégy éves korában, egy iskolai önképzőkori feladat megoldásáért jutalomkönyvet kapott, ezzel a bejegyzéssel: »Gink Károlynak, irodalomtörténeti kutatásaiért.« A feladat irodalmi-művészeti anyag gyűjtése volt, és ő felkutatott, s lefotózott olyan épületeket, amelyekben egykor híres írók, költők laktak.”¹³ Ám ennek az ismerettségnek köszönhetően a fotós bizonyosan gyakran megfordulhatott Hatvany szalonjában, hiszen a törzsvendégek egynémelyikének alkotótársa lesz a későbbiekben. „1951 tavaszán átköltöztek Hatvanyék a Pozsonyi út 40. [újabb „beszélő ház”] egyik hatodik emeleti, gyönyörű, tetőteraszos lakásába, amely Kéthly Annáé volt. Jöttek a régi barátok és ellenségek is (Hatvany – felesége szerint – egy jó versért az apagyilkosnak is megbocsájtott volna), csupa-csupa margóra szorult ember. Ám, a kordivattal dacolva, nem szüntették be »a köszönést« olyan »fent levők«, mint Bölöni György, Gábor Andor, Devecseri Gábor (aki különösen bizarr látvány lehetett a marginális népesség-katonaság között ezredesi egyenruhájában...).”¹⁴ A korhoz képest igényes kiállítású könyvben Ginktől több, mint száz egész oldalas fekete-fehér fotó szerepel. Mivel a szövegek rendje határozza meg a fotók sorrendjét így vizuális narratíva nemigen kérhető számon a szerző-képszerkesztőtől.

A képek egy része feszesen komponált épület- és enteriőrfotó. De aztán sorra lapozunk rá szokatlan, konvenciómentes fényképekre: leander kopott tűzfal előtt, graffiti a régi házban, sivar lichthof meredek perspektívából, régi józsefvárosi házak kubista felülettel egyszerűsítve, klasszicista lépcsőház szűk mélységélességgel izgalmassá téve, sakktábla, kávéscsésze és újság az asztalon – vagy jelen sorok írójának nagy kedvence: a Váci utcai Petőfi-lakhely udvara, a körfolyosón üde iskoláslány tekint bele Hatvany szövegébe. Látványosság helyett intimítás – hiszen Szabó Zoltánnal szólva – „költői ülőfoglalkozásra utal, a szó közönséges értelmében arra a hely-

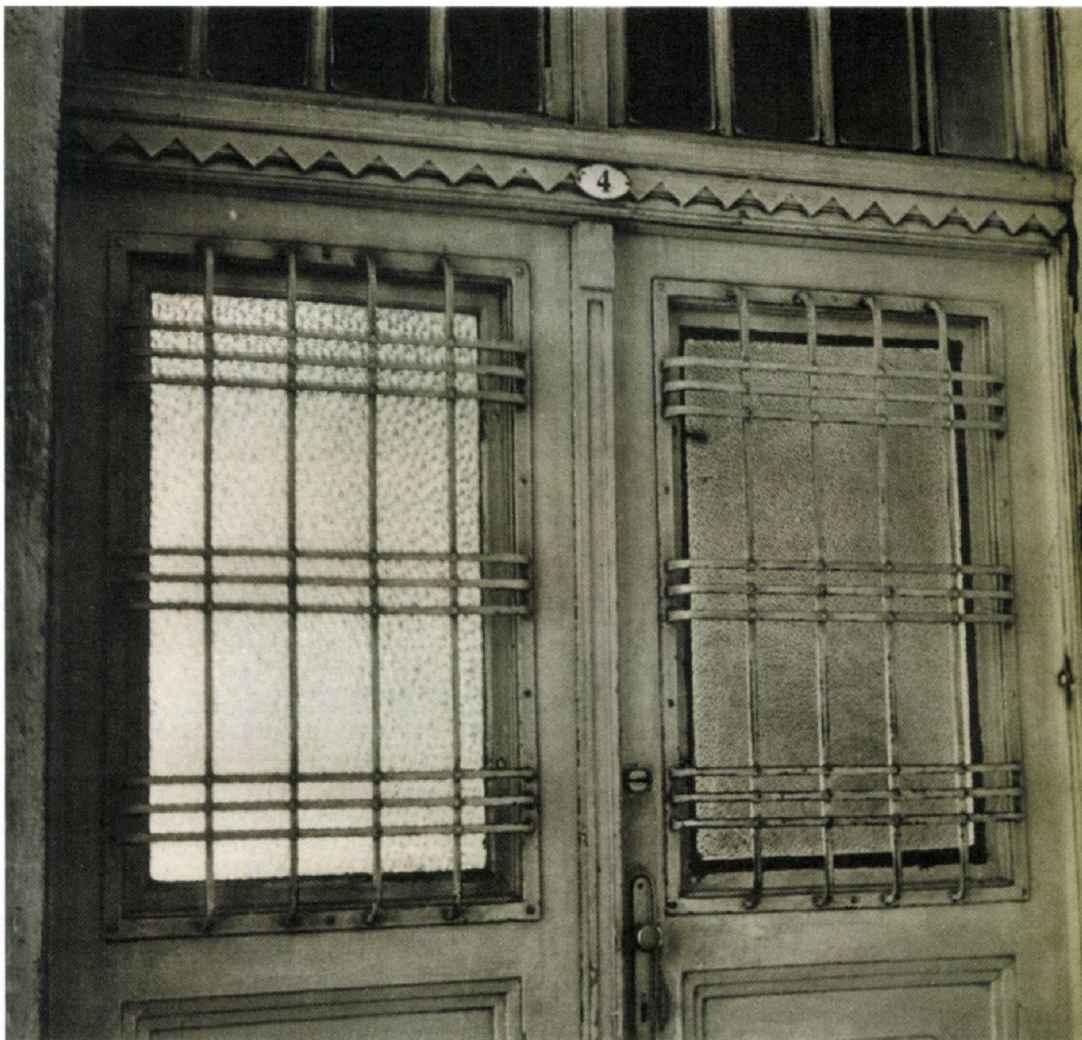
változtatás nélküli tevékenységre, melyet a tyúk folytat, míg a tojásból csirke lesz.”¹⁵

Gink egyértelműen tisztában van kora fotóművészeti törekvéseivel, s még egy-egy utalást is megenged magának, például az Ady nyomait kereső André Kertészre vagy a graffitit épp ezidőben „feltaláló” Brassaïra. A könyv fotográfus beszédmódja azonban egynemű, kiérlelt, törés nélküli: megtisztított képi mondatok, modernség.

Hatvany könyvét a kritika ünnepli, Gink fotói kapcsán megfogalmazódnak fenntartások.¹⁶ A fényképek utólagos értékelése sem egyértelmű, sőt a kiváló fotótörténész, Szilágyi Gábor fotóskönyvekről szóló nagyobb összefoglaló tanulmánya meg sem említi.¹⁷ Az akkori fenntartások könnyebben megérthetők: a komótos, mesélő szöveghez képest a fényképek nem illusztratívák, inkább szubjektív víziók, erőteljesek, szüksézuak. Ám a későbbi távolságtartás mással magyarázható,¹⁸ mégpedig a fotótörténet-fotókritika sajátos belső értékrendjével. A hatvanas években a magyar fotográfiát kezdik kicsit komolyabban venni a művészetek sorában. Megalakul saját művészeti szövetségük, a korábbi szalonok helyett jelentősebb egyéni kiállításokat rendeznek (közülük az egyik első Ginké, aki Kass János grafikussal formabontó teret tervezett képei köré¹⁹), tekintélyt szereznek maguknak a Magyar Távirati Iroda fotósai, s még sorolhatnánk a változásokat. Ám már a hatvanas évek közepén fellépő fiatalok félresöprik mindezt, új fotóért kiáltva – Lőrinczy György asztaltársaságának minimalista képeit nyilvánítják igazán kezdeményezőnek²⁰ a szocreál hosszú pangása után. Azaz nem marad megnevezés a korábbi és akkori modern fényképezés számára. Így nem kerülhetett helyére a különként kezelt múzeumi fotós, Berekméri Zoltán, az alig ismert tihanyi plébános, Vass Alberik, a pályakezdő filmes, Sára Sándor, de a későbbi életút miatt árnyék esik számos jegyzett alkotó akkori útkereső munkáira is. Kihívás lenne a képek egybegyűjtése és megnevezése.²¹

És, bár nincs összefüggés köztük, egy ilyen áttekintés egymás mellé tenné azt a négy nagyszerű könyvet is, amely más-más – nem feltétlenül turisztikai – megfontolásokkal és új fotóművészeti meglátásokkal felfedezte a fővárost, a régi Pestet és Budát, és a háború után magához térő Budapestet. Ezeknek a gyönyörű, álomszerűen lebegő könyveknek a sorában az első az, amelyet Reismann János szerkesztett 1956-ban, újra élő világvárosként bejárva a Duna két partját.²² A soron következő Gink 1957-es könyve, majd Czeizing Lajos varázslatos éjszakai Budapestje (1961).²³ Végezetül Lőrinczy György könyve a budai Várról (1967), amely az előzőek megértő modernizmusa helyett már egy keményebb változattal próbálkozik.

Gink Károly: *Molnár Ferenc*. Zsigmond (Frankel Leó) utca 20.

Most essen szó a *Beszélő házak* meglehetősen meglehetősen idős pontjáról, 1957 októberéről. Ugyanebben az évben januárban az új, két hónapja megjelenő *Népszabadság* hírt ad a Bibliotheca Kiadó terveiről (Hatvanyt is említve), s a cikk mellé Barát Endre: *Az életről szóló versek* című versét tördelték ezekkel a sorokkal: „s az eszme hontalan / kering kopár falak között, gazdátlan”.²⁴ Mindez leírható volt?

A történelemkönyvben azt olvassuk, hogy a forradalmat követő megtorlás sötét hónapjai után lassan, sok-sok elhallgatással és megalkuvással kezdett magához térni a művészeti élet is a hatvanas évek elejére. Érdekes azonban szemügyre venni a felszíni mintázat alatti hosszú időtartamot, azt a modernizációs folyamatot, amely a Rákosi kor mélyrétegeit átjárta (a szekularizáció, a hagyományos falu eltűnése, a női szerepek változása, a közoktatás teljessé tétele stb.), amely a Sztálin halála

utáni időben, a „magyar orvospercek” zárójelbe kerülésével a fővárosi értelmiségi lét meghatározó elemévé vált. Hatvany szót kapott, ha szűken is, tere lett olyan egyéni kezdeményezéseknek, mint Gink Károlyé.²⁵ Az egyre inkább Aczél György által meghatározott kultúrpolitika a számos szellemi alakulatot egybemosó kétfrontos harcban inkább a „narodnyikok” ellen intézet erőteljes támadást – a *Beszélő házak* megjelenésének hónapjaiban már folynak a népi írókat elítélő párthatározat előmunkálatai. Bár ennek a mélyebben húzódó mintázatnak a jellemzése így pontatlan, számos lényegi eleme kimutathatatlan vagy kimondhatatlan, de – Hatvany Lajost idézve: „Ördög vigye az olvasatokat, a szöveg megbízhatóságát. [...] A rendetlenség nemcsak festőibb, mint a rend, hanem igazibb is. Minden osztályozás durva önkény csupán”.²⁶

Gink Károly: *A hónapos szobák lakója* (Petőfi mint albérlő). A Sperl-ház lépcsője

Gink Károly: *Krúdy Gyula*. Józsefvárosi háztetők

Gink Károly: *Juhász Gyula*. Királyi Pál utca, Képfő utca sarok (Egyetemi Diáktotthon)

Gink Károly: *Virág Benedekénél*. Az Apród utcai ház részlete

A cikkhez tartozó reprodukciókat Felicides Ildikó készítette a Hatvany Lajos szerkesztette *Beszélő házak* című könyvből (Budapest, Bibliotheca, 1957)

¹ „A Krist-féle ház mélyen van, nálunk minél régibb egy ház, annál mélyebb a szintje. Úgy látszik, igaza volt Madáchnak: a por emelkedik.”

Szerb Antal: *Budapesti kalauz marslakók számára*, Budapest, Officina, 1935, URL: <https://mek.oszk.hu/01700/01717/html>

² Budapestnek „stílusatlan, izléstelen, és minden egységet, minden magasabb koncepciót nélkülöző épülettömbjei, minden magyar zamatot nélkülöző nyelve, a magyar génusztól mérföldekre esett színházai, pletykából élő, és a magyar föld problémáit nem is sejtő sajtója” van. FÉJA Géza: „Íme, Hungária”, *Korunk Szava* 2., 1933 (19); az *Arcanum*-ról épp ez a lapszám hiányzik, így idézi Nagy Sz. Péter (szerk.): *A népi-urbánus vita dokumentumai*, Budapest, Rakéta, 1990, 14.

³ Sós Endre: „Beszélő házak”, *Magyar Nemzet* 13. 1957. október 16., 7.

⁴ Lásd például BODOLAY Géza: „Helyi irodalmi hagyományaink gyűjtése”, *Honismeret*, 8., 1980 (1), 48–50.

⁵ Irodalmi szerepét a szakma meglehetősen alábecsüli: „Meggyőződésem, hogy Hatvany elsődleges jelentősége nem is műveiben rejlik, hanem abban a szerepben, amelyet a XX. század magyar irodalmában, illetőleg irodalmi életében betöltött.” BEKE Albert: „Emlékezés és tanulmány Hatvany Lajosról”, *Alföld* 12., 1961 (1), 110.

⁶ Idézi ILÉS Endre: „Hatvany Lajos estéje”, *Népszabadság*, 42., 1984. június 16., 15.

⁷ GÁCH Marianne: „Hatvany Lajos a múltról és a jelenről”, *Irodalmi Újság* 6., 1955. november 19., 7.

⁸ HATVANY Lajos: „A hónapos szobák lakója”, *Uő.* (szerk.): *Beszélő házak*, Budapest, Bibliotheca, 1957, 218.

⁹ URL: <https://wmn.hu/kult/50309-kedves-klarika-születésnapja-alkalmából-engedje-meg-avagy-a-rotschild-kutato-tisztelgese-szerelme-targya-elott> „Ezerkilencszáznegyvenben érettségiztem, a filmgyárban szerettem volna operátornak lenni. Származásom miatt azonban erről szó sem lehetett”.

SCHERER Zsuzsa: „»Szenvédely nélkül nem tudok élni« – vallja Gink Károly”, *Új Élet*, 27. 1972. január 1., 9.

¹¹ „Hallottam elvetélt és megvalósult könyvterveiről, féligérett, félig-álmodott formái kísérletek kavargó elméletéről beszélni” – írja Szász Imre a fotós 1962-es önálló kiállításának katalógusában. Halálakor a pályatárs, Keleti Éva pedig így jellemezte: „Vad volt, barát és ellenség egyszerre. Maximalista, nemcsak magával szemben, de mindenki vel, akivel kapcsolatba került. Oroszlánként védte alkotásait, nem alázkodott meg senki előtt. Egyetlen dolog volt szent a számára, a fotó, de a feladat előtt alázatos lett és szelíd.”

URL: <https://cultura.hu/kultura/gink-karoly-az-ontorvenyu-fotomuveszt/>

¹² Vö. például VADAS József: „Napsütésben”, *Fotóművészet*, 31., 1988/3, 34–35 és 53. Gink életútja során sok szállal kapcsolódott az irodalomhoz, az írókhoz.

„Hogy irodalmi és művészeti fogékonyságom könyvalakban is kifejezésre juthatott, azt elsősorban Kormos Istvánnak köszönhetem.” HEGEDŰS Mária:

„Beszélgetés Gink Károllyal”, *Fotóművészet*, 21., 1978/1, 5. Ebben az időszakban

Illyés Gyula *Dózsa György* című drámáját adják ki (1956) Gink – eléggé

semmisítendő – színpadi fotóival, valamint Arany János *A fülemile* című

költeményét illusztrálta szintén Girardi Kornél bábjáival (1957).

¹³ László Ilona: „A fotóművész”, *Veszprémi Napló* 29. 1973. január 6., 6.

¹⁴ ROZSICS István: „Hatvany Lajos beszélő háza”, *Új Írás*, 28., 1988/2, 94.

¹⁵ SZABÓ Zoltán: *Szerelmes földrajz* [1942], Budapest, Szépirodalmi, 1988, 38.

¹⁶ Például: „A kitűnő és hangulatos felvételek között azonban akad néhány erőltetett, mesterségesen készített kép, mely érezhetően »jobb híján« készül.”

B. P.: „Olvasnivaló – egy hónapra”, *Munka* 7/5, 33. „Gink Károly fényképei általában szépek, művésziek, de néha kissé öncélúak és nem eléggé illusztrálják a szöveget. Ha a tanulmányok megírásához az írók egész sora szövetkezett, miért nem lehetett mozgósítani a fotográfusok csapatát is?” Sós Endre: „Beszélő házak”, *Magyar Nemzet* 13. 1957. október 16., 7. Ugyanakkor például Nagy Péter így méltatta: „Gink művészi szemére az a legjellemzőbb, hogy a semmiből is tud múltat idéző képet varázsolni az objektív lencse közbejöttével: a sok közül talán legjobb példa erre Arany hálószobájának ablaka vagy Kosztolányi megsemmisült házának helye.” *Népkarat*, 2. 1957. november 10., 4.

¹⁷ SZILÁGYI Gábor: „Fotóalbum-kiadásunk elmúlt húsz éve”, *Fotóművészet*, 21. 1978/1, 48–54.

¹⁸ A mai újragondolást az is nehezíti, hogy az eredeti fotók e pillanatban lappanganak. Gink Károly hatalmas hagyatéka a Magyar Fotográfiai Múzeumba került, de épp a *Beszélő házak* „rég” sorozatnak kevés a nyoma.

„Rég” sorozatként említem, hiszen az 1989-es újakiadáshoz Gink – főként színesben – újrafotózta a könyv témáit, ám az új, főként színes felvételek minőségét a képszerkesztő, E. Csorba Csilla minden erőfeszítése ellenére szerényebbek Gink önféjűsége okán.

¹⁹ Gink Károly első önálló kiállítását a Magyar Fotóművészek Szövetsége révén rendezhette 1962-ben a Kereskedelmi Kamara Mintatermében (Váci u. 27.). A kiállítás katalógusának előszavát Szász Imre írta, akivel korábban közös könyvük is volt (*Vízparti kalauz*, 1958). Az bántó kritikák közül egy példa: „[...] csak a rossz utánzat jelzőjét érdemli Gink Károly legutóbbi kiállításának néhány képe [...]”. VÁLYI Gábor: „Fotóművészet vagy fotóművészkedés”, *Népszabadság*, minősítő (ezt a jelzőt Pesten akkor mindenki értette; később is akadtak ilyen félreérthetetlen jelzők, pl. „belső turista”) – kritika mellett igazán értő elemzés Dávid Katalin: „A magyar fotóművészet új útját bizonyítja Gink Károly most megrendezett kiállítása.” Dávid Katalin: „Gink Károly művészetéről”, *Magyar Építőművészet*, 11. 1962/5, 56.

²⁰ „Fogadjuk el magas igényű művészi programjukat: nem utánozni, nem megismételni akarják a világ jelenségeit, hanem új jelenségekkel gazdagítani, eleven és bátor művészi képzelettel újat alkotni.” HEVESY Iván: „Három fiatal fotós kiállítása”, *Magyar Nemzet*, 30. 1965. március 11., 4.

²¹ Ahogy ezt Szilágyi Sándor nagyon élesen kategorizálva végrehajtotta a hetvenes évek bizonyos fotós jelenségeivel. Lásd: SZILÁGYI Sándor: *Neoavantgárd tendenciák a magyar fotóművészetben 1965–1984*, Budapest, Fotókultúra – Új Mandátum, 2007.

²² Vö. GÁSPÁR Balázs: „Akik a városunkat felemelték a romokból, egy álmot is építenek”, *Fotóművészet*, 64. 2021/2, 106–113.

²³ Vö. BÁN András: „Rétegek”, KOVÁCS Ida, SIDÓ Anna (szerk.): *Museum super omnia*, Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum, 2022, 327–330.

²⁴ *Népszabadság*, 2. 1957. január 27., 13.

²⁵ Gink Károly keveset fotózott a forradalom idején, aztán ő is az emigráció mellett döntött – de határátlépése sikertelen volt. Bár őrizetbe vették, ez érdemben nem befolyásolta pályáját, 1957 folyamán már publikált. Vö. BACSKAI Sándor: „Karcsi. Egy fotóművész-feleség emlékei”, *Fotóművészet*, 44. 2002/5–6, 3–13.

²⁶ HATVANY Lajos: *A tudni nem érdemes dolgok tudománya* [1908], Budapest, Gondolat, 1968, 13., 20.